

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

חמדת ימים HEMDAT YAMIM

פרשת השבוע מצורע תשע"ט

מופק בסיוע של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

ליהושע יש רוב? עוד קצת על בחירות. חלק א'

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

הקשר בין צרעת ולשון הרע ידוע, לשון הרע מפרידה בין אנשים וגורמת למחלוקת ושנאה, שיסודה בגבהות לב. בתקופת בחירות, לשון הרע על יריבך, הופכת להיות, לכאורה, כלי משחק לגיטימי במגרש הפוליטי. לו זו אף זו, גם להוציא שם רע, הופך להיות, לכאורה, מותר וחוקי. בעידן תקשורת ההמונים האלקטרונית, כשחסיון האנונימיות מגן לכאורה על חדי הלשון המורעלת, הסכנה גוברת ככל כפליים. הקלות בה מופצת השנאה, מפחידה. זה הזמן לשוב ולדון בנושא הבחירות.

בחירות חופשיות הן דבר נפלא, זו הדרך הנכונה לבחור מנהיגי ציבור, על פי שיטת הרמב"ן, זו גם דרך לגלות את רצון הבורא בתחום זה. חילוקי הדעות והמחלוקת בין הדגשים השונים וההבנה השונה של מה חשוב לעם ישראל, מפרים ואמורים להעמיק את השיח. צריך להקפיד על שני דברים. הראשון - לכבד גם דעות אחרות וכך לא להפוך את המחלוקת לשנאה אישית. השני - לאחר ההכרעה בקלפי - "בפתיק יוטל את הגורל ומי יקנוק כל משפטו" (משלי ט"ז לג), לחפש את המאחד במקום את המפריד. נדמה לנו שבעבר, במיוחד בתקופת הנבואה, היה הרבה יותר קל למצוא את המנהיג הראוי. עיון במקורות מוכיח שלא כך היה. ניקח כדוגמה את מנהיגותו של יהושע בן נון, תלמידו של משה רבנו. בדברינו לפרשת צו תשע"ט הזכרנו כי כלב בן יפונה, חברו של יהושע בן נון, ראה עצמו כמי שראוי לקבל את המלכות, לפחות על שבט יהודה ואכן נהג בעצמו דיני מלכות, כגון בלקיחת פילגשים. בתביעתו של כלב מצוי גם הד לזיכרון ההיסטורי, בין יהודה ויוסף בשאלת ההנהגה. מאבק זה בין האחים מפורט בתורה, בחצי השני של ספר בראשית ויש לו רמזים רבים גם במקומות נוספים בתנ"ך.

הליך הבחירה של יהושע, כממשיכו של משה רבנו בהנהגה, מפורט בספר במדבר. הוא מורכב מכמה שלבים.

א. משה רבנו מבקש מהקב"ה שימנה לו יורש: "ויבדבר משה אל יקנוק לאמר: פקד יקנוק אלהי הרוחח לכל בשר איש על העדה: ואשר יצא לפניהם ואשר יבא לפניהם ואשר יוציאם ואשר יביאם ולא תהיה עדת יקנוק פצאן אשר אין להם רעה" (במדבר כ"ז טו-יז).

ב. הקב"ה מקבל את בקשת משה ומודיע לו על בחירת יהושע: "ויאמר יקנוק אל משה קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו וסמכת את ידך עליו" (שם יח). (יהושע הוא הסמוך הראשון בשרשרת הסמיכה שנמשכה למעלה מאלף וחמש מאות שנים, עד לאחר חורבן בית שני).

ג. בחירתו של יהושע מקבלת משנה תוקף במעשים הבאים: "והעמדת אתו לפני אלעזר הפה"ן, כך יקבל אישור גם של הכהן הגדול, "ולפני כל העדה וצויתיה אתו לעיניהם", כך יקבל גם את הכרת העם (שם יט). לכאורה אין כל ספק במנהיגותו של יהושע.

אף על פי כן ולמרות הכל, בתחילת ספר יהושע הקב"ה ראה לנכון לחזקו ולאמרו: "חזק ואמץ כי אתה תנחיל את העם הזה את הארץ אשר נשבעתי לאבותם לתת להם" (יהושע א' ו). גם ההכרזה של עם ישראל (אולי רק של בני גד ובני ראובן) הכוללת איום כלפי מי שלא יקבלו את מרותו: "ויצענו את יהושע לאמר כל אשר צויתנו נעשה ואל כל אשר תשלחנו נלך: ככל אשר שמענו אל משה כן נשמע אליך רק יהיה יקנוק אלהיך עמך כאשר היה עם משה: כל איש אשר ימרה את פיך ולא ישמע את דבריך לכל אשר תצונו יומת רק חזק ואמץ: (שם טז-יח), מלמדת שיתכן ויש אופוזיציה למנהיגותו של יהושע בן נון. מהמשך ספר יהושע מוכח כי יהושע לא הצליח לגייס את כל השבטים למאבק על כיבוש הארץ, מספר המתרפים עלה על מספר הזרזים. בסוף ימי יהושע רוב הארץ עדיין לא נכבשה: "ויהושע זקן בא בים יאמר יקנוק אליו אתה זקנתה באת בים יאמר וקצת נשארה הדרך מאד לרשתה" (יהושע י"ג א).

בדברינו לשבוע הבא, נמשיך לדון במאבקים פוליטיים נוספים, בתקופת יהושע בן נון.

דווקא בחודשים ניסן ואייר, נודה לקב"ה על מהלכי הגאולה המתרחשים לנגד עינינו, בחסדי ד', בבניין מדינת ישראל. נודה לקב"ה על הזכות להשתתף בבחירות, נזהר, גם שלא בזמן בחירות, מלשון הרע גם על יריבים שאיננו מסכימים עמם, נרגיל עצמנו לחפש הטוב שיש בכל אחד ואחת. (נקבל על עצמנו שלא לקרא דברים אנונימיים שמופיעים במרשתת וגם לא להאמין לכל דבר שלא מפורסם על ידי רשויות מוסמכות או מי שהחזק לנאמן) נפנים את גודל האחריות ונשאף ליותר אחדות (ולא ליותר אחידות), נרבה באהבת ישראל ובדאגה לחלשים יותר (קמחא דפסחא).

לעיין הרב אשר וסרטיל ז"ל נלביע ט' בכסלו תשס"ט	לעיין מרת שרה ונגרובסקי ע"ה בת ר' משה זאב נלביע י' בתמוז תשע"ד	לעיין ר' מאיר ז"ל בן יחזקאל שרגא ברכפלד	לעיין הרב צבי טרשנסקי ז"ל בנם של יצחק ונעמי הי"ו נלביע כ"ח באייר	לעיין גב' אסתר שמש ע"ה נלביע כ"ב באב תשע"ז	לעיין מר שמואל שמש ז"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלביע י"ז בסיוון תשע"ד

לעיין **הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד**

הלכה פסוקה

תקצירים מתוך פסקי דין - רשת בתי הדין 'ארץ חמדה גזית'

עורך: הרב הדיין עקיבא כהנא, חוקר במכון משפט והלכה בישראל.

הטעית רוכש שפגעה בהלוואת משכנתא

'ארץ חמדה גזית' ירושלים / אייר תשע"ח / תיק 78002

דיינים: הרב חיים בלוך, הרב עמוס ראבילו, הרב שמעון גרבוז

המקרה בקצרה: התובעים הם בני זוג שרכשו דירה דרך עמותה שהקימה קבוצת רכישה, הנתבעות הן חברת הניהול שניהלה את הפרויקט. התובעים טענו שחברת הניהול גרמה להם להפסיד את הזכאות של משרד השיכון למשכנתא בתנאים מיוחדים. זאת, בגלל שכתוצאה מטעות של חברת הניהול רק אחד מבני הזוג התובעים נרשם כחבר בעמותה, והוא גם נרשם כבעלים יחיד על הדירה. התובעים דרשו פיצוי על הנזק בסך של 42,000 ₪.

בתגובה חברת הניהול טענה שבחווה מצוין בפירוט שהאחריות למימון מוטלת על החברים, ולא על חברת הניהול. כמו כן, כללי משרד השיכון השתנו לאחר חתימת התובעים על המסמכים ובזמן החתימה לא היה ידוע שייגרם לתובעים נזק. בנוסף, הוספת בן הזוג לחתימות היתה מעכבת את הפרויקט וגורמת נזק לשאר הרוכשים.

פסק הדין: שתי הנתבעות - חברת יעוץ המשכנתאות, והעמותה - פטורות.

נימוקים בקצרה:

א. אחריות חברת הניהול לכך שרק בן זוג אחד חתם על המסמכים

הגמרא (בבא קמא צ"ב) קובעת שאדם שנתן ייעוץ לקוי ואינו מומחה חייב לשלם אם נגרם נזק כתוצאה מחוות דעתו. כמו כן הגמרא מבדילה בין מקרה שבו המומחה קיבל תשלום ודינו כשומר שכר שאחריותו רחבה, למקרה בו לא קיבל תשלום ודינו כשומר חנם שאחריותו מצומצמת, וכך נפסק בשו"ע (ח"מ שו, ו).

מכאן שאם ברור ליועץ שהמתייעץ סומך עליו, וההסתמכות ברורה לשני הצדדים, הרי שיש ליועץ אחריות לנזקים שנגרמו כתוצאה מעצתו (נתיבות המשפט חידש שאם היועץ קיבל שכר הוא חייב לשלם גם כשלא ידע בבירור שסומכים עליו).

במקרה שלפנינו התובע טען שסמך על עצת נציג חברת הניהול, אולם, היועץ לא קיבל שכר על ייעוץ בענייני משכנתא. כמו כן חברת הניהול הניחה שהרוכשים אינם סומכים על נציגיה בענייני מימון, ונאמר בחוות יאיר (סד) שיש לפטור אנשים מיעוץ לא נכון כשמצופה מהמתייעץ להתייעץ עם אנשים נוספים.

בנוסף, לאחר זמן הייעוץ והחתימה על המסמכים, הכללים של משרד השיכון בענייני משכנתא לזכאים השתנו, והשינוי הוא שגרם לנזק של התובעים. מקרה זה דומה למקרה המופיע בגמרא (בבא קמא צ"ב) שבו מטבע נפסל, אולם המומחה לא עודכן על כך והמליץ לקבלו, ולכן הוא לא חויב לפצות את המתייעץ.

ב. האם היה על חברת הניהול לתקן את הרישום?

שאלה נוספת שנדונה בפסק הדין היא האם החלטת חברת הניהול שלא לתקן את הרישום ולהחתיים את בן הזוג השני, לאחר שהתבררה הבעיה עם המשכנתא לזכאים, היתה מוצדקת. בעניין זה נחלקו דייני בית הדין.

לדעת המיעוט, כיון שהיה ניתן לשנות את הרישום אף במחיר עיכוב את הפרויקט, הרי שהיתה לחברת הניהול אחריות לנזק שנגרם עקב ההחלטה שלא לתקן את הרישום. זאת, משום שהמומחה פטור רק כשיש אונס (שו"ע ח"מ שו, ז), וכאן אין מדובר באונס. לעומת זאת, לדעת הרוב, חברת הניהול כלל לא הודתה שניתן היה לתקן את הרישום. בנוסף, החלטת חברת הניהול שלא לשנות את הרישום כדי לא לפגוע בשאר הרוכשים היתה סבירה, אף אם יתברר בדיעבר שטעתה בשיקול דעתה. כמו כן, החלטות עסקיות נבחנות על פי מנהג המדינה (ח"מ קעו, י), והחלטות בשותפות, צריכה להעשות לפי מה שאדם היה עושה בשלו. כיוון שדברים אלו תלויים בשיקול דעת, כבר כתב בשו"ת אגרות משה (ח"מ ב, כג) שלא ניתן לדרוש ביקורת שיפוטית על החלטות עסקיות התלויות באומדן דעת. לפיכך, גם אם ההחלטה היתה מוטעית, אין מקום לחייב על כך. לפיכך, התביעה נדחתה על פי דעת הרוב.

למעבר לפסק הדין המלא

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ז)

Marseille, France

מרסיי, צרפת

סיון תשס"ח

מגורים מעל בית כנסת והדרך לאי החלת קדושת בית כנסת על מבנה

שאלה

רקע: רכשנו מבנה, כדי להפכו למרכז קהילתי בעירונו.

במרכז זה מתוכנן להקים בית כנסת בקומה א, בית מדרש בקומה ב, חדרי כיתות בקומה ג, ופנימיה לבחורים וסטודנטים + דירת מגורים למנהל המרכז בקומה ד.

הקפדנו ע"כ שארונות הקודש של בית הכנסת ושל ביהמ"ד יהיו מחוץ לקיר הבנין ע"י בליטה חיצונית כך שהחדרים ממעל אינם מעל ארונות הקודש עצמם.

- א. האם ניתן לבחורים ולמשפחת המנהל להתגורר למעלה, לכתחילה באשר אינם מעל הארון ממש כי אם מעל אולם ביהכ"נ וביהמ"ד?
- ב. היות ולא ברור אם מבנה קהילתי זה יתקיים לאורך ימים, מה הם כל התנאים הראויים והכדאיים להתנות מלכתחילה, לפני התחלת הפעילות בכדי שבכל זמן נוכל שוב להפכו לבית מגורים או לכל דבר חול אחר? כמו"כ אם ברצון האחראיים לקיים סעודות או פעילות אחרת בביכ"נ וביהמ"ד מה סדר התנאים שצריכים להציב מלכתחילה?

תשובה

- א. היות והמגורים לא יהיו בקומה שמעל בית המדרש, אלא בהפסק של קומה של חדרי הכיתות, הרי שהדבר מותר, ואם ניתן – ישתדלו שהשירותים לא יהיו מעל שטח אולם בית הכנסת¹.
- ב. יש אפשרות להתנות מראש שלא מחילים על המבנה קדושת בית הכנסת, אלא שאז מפסידים את מעלת התפילה בבית כנסת, וזהו רק בית שמתפללים בו, ולכן נראה שעדיף להחיל על המקום קדושה, ובאם יהיה צורך בעתיד, יפקיעו את קדושתו בדרכים המבוארות בשו"ע או"ח². אלא אם כן ברור מלכתחילה שהמבנה הנוכחי הינו זמני בלבד³.
- ג. לשם קיום פעילויות במבנה בית הכנסת, יש צורך להתנות מלכתחילה על כך, וגם לאחר מכן יש לדאוג שלא יהיו בבית הכנסת פעילויות שיש בהם קלות ראש. כל זה רק כאשר אין מקום מתאים אחר לביצוע הפעילויות⁴.

¹ עיין בשו"ת מראה הבזק (ח"ו תשובה כא) ובתשובה הבאה שם הובא הדין בעניין בניית חדרי מגורים מעל בית כנסת. המסקנה שם שבשעת הצורך יש מקום להקל בדבר שלא מעל לארון הקודש ממש. כך פסקו גם ב"ביע אומר" (ח"ו או"ח סי' כו) ובי"שבט הלוי" (ח"א סי' כז). בנדון דידן שיש הפסק של קומה בין המקומות המקודשים לדירות המגורים הדבר קל יותר.

² סי' קנג

³ ראה (שם) "ביאור הלכה" (סי' קנא סעיף יא ד"ה להשתמש בו), שאז אין קדושת בית כנסת חלה עליו כלל, והדברים מבוססים על סוגיית הזמנה המובאת בשו"ע (סי' מב סעיף ג), ושם מביא המשנ"ב (ס"ק יד וס"ק כד) שמועיל תנאי על מנת לפנות אחר כך ושאינו ניתן להשתמש גם תשמישי חול, ובלבד שהתנו מראש בשעת העשיה. אלא שבי"אגרות משה" (או"ח ח"ב סי' מ"ד) מבואר שתנאי כזה גורם לכך שהדבר נחשב שבנו בניין חול בעלמא, ולא קיימו את המצווה של בניית בית כנסת, ומדבריו מבואר שיש לעשות כן רק כשמלכתחילה מתכננים בבירור שזה לזמן קצר שלאחריו יתפנו משם. גם ב"הליכות שלמה" (ח"א פי"ט הע' 25) כתב שלא ראוי לנקוט בדרך זו, משום שיש ביזיון בקביעת תפילה במקום שאינו מקודש.

⁴ מגילה (כח ע"א) "ת"ר בתי כנסיות אין נוהגין בהן קלות ראש אין אוכלין בהן ואין שותין בהן ואין ניאותין בהם ואין מטיילין בהם ואין נכנסין בהן בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים ואין מספידין בהן הספד של יחיד אבל קורין בהן ושונין בהן ומספידין בהן הספד של רבים", וכן נפסק להלכה בשו"ע (או"ח סי' קנא סעיף א). אמנם בהמשך הגמרא (שם כט ע"א) מובא ש"בתי כנסיות של בבל על תנאי הן עשוין" אלא שהגמרא מוסיפה "ואעפ"כ אין נוהגין בהן קלות ראש, ומאי ניהו? חשבונות". נחלקו הראשונים בהבנת הגמרא: דעת הרא"ש (מגילה פי"ד סי' ז) והטור (או"ח סוף סי' קנא) שההיתר קיים רק בחורבן. דעת הרמב"ן (שם דף כו ע"ב ד"ה והא דאמרין) והר"ן (שם ט מדפי הר"ן ד"ה בתי כנסיות) שמותר לעשות שם צרכיהם לפי שעה כגון להאכיל עניים, ודווקא בשעת הדחק, ולא לדברים שיש בהם קלות ראש. דעת רש"י (מגילה כח ע"ב ד"ה על תנאי) והאוי"ז (ח"ב סי' שפת) הובאה גם בהגהות אשירי (על הרא"ש שם) שמותר ע"י תנאי לאכול ולשתות אפילו כל אדם. ורק דבר שהוא ביזיון גדול אסור. השו"ע (סי' קנא סעיף יא) פסק כדעיה המחמירה שמועיל תנאי רק לחורבן, ולפי זה אין היתר. אמנם ה"ביאור הלכה" (שם ד"ה אבל בישובו) פסק שניתן לסמוך על הרמב"ן והר"ן (ולצרף את רש"י והאוי"ז שמתירים לגמרי) שתנאי יועיל לשימוש מדוחק גם בישובם, אך הוא מסייג שלקלות ראש ממש כגון שחוק והיתול אין שום היתר, וממילא לענין זה לא יועיל אלא שלא להחיל על המקום כלל קדושת בית הכנסת, עם כל מה שכוון בכך. ובי"אגרות משה" (או"ח ח"א סי' מה) כתב שבמקומות רבים נהגו כרש"י והאוי"ז להתיר אכילה ושתיה של רשות גם שלא מתוך הדחק. בכל אופן, כשאין מקום מתאים אחר נראה שניתן להגדיר את הפעילות כשימוש מדוחק, שבאופן זה הדבר מרווח יותר להיתר, ובלבד שלא ישתמשו שימושי שחוק והיתול כאמור לעיל.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,
הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

חברי הועדה המייעצת:
הרב זלמן נחמיה גולדברג
הרב נחום אליעזר רבינוביץ
הרב ישראל רוזן

לע"נ מרים ריגלר ע"ה רעייתו של ד"ר מיכאל ריגלר הי"ו נלב"ע אייר תשע"ח	לע"נ רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג	לע"נ חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלב"ע ז' בתשרי תשע"ה	לע"נ סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלב"ע כ"ד בחשוון תשע"ח

לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

מתפללים לרפואתם השלימה של:		
אליעזר יוסף בן חנה ליבא מאיר בן דינה ציפורה נתנאל אילן בן שיינא ציפורה יוסף (יוסי) בן חנה שרה בת שולמית רוחמה רחל בת שושנה יפה בת רחל יענטע נחמה צביה בת שושנה ברינא	ניר רפאל בן רחל ברכה רועי משה אלחנן בן גינה דב"ר יאיר מנחם בן יהודית חנה רפאל ישי בן צפורה פייגא איילת חן בת שולמית דוד חיים בן סרח מאירה בת אסתר ליליאן בת פורטונה	יהודה בן חיה אסתר דוד חיים בן רסה Rassa יוסף בן רחל חלילי נתנאל בן שרה זהבה יוסף בן סרח נעמי בת אסתר רבקה רינה בת גרונה נתנה ברכה בת מרים רחל
בתוך שאר חולי עם ישראל		